Josef Winternitz:

VLIV ČSL. MĚNOVÝCH NOVEL NA ZLATÉ DOLOŽKY.

I. Problém.

1. Důsledkem válečných a poválečných hospodářských poměrů bylo nepředvídané kolísání měn celé řady států a znehodnocení jejich často téměř úplné. Tyto nepředvídané a s hlediska stabilisovaných poměrů předválečných i nepředvídatelné otřesy měnové přivodily značné poškození věřitelů, zvláště u dlouhodobých smluv. Původně ujednané peněžité plnění následkem znehodnocení měny nepředstavovalo často ani nepatrný zlomek hodnoty peněžitého plnění v době uzavření smlouvy. Pružnost našeho občanského zákona i judikatury umožnila sice v některých případech, v nichž nebylo žádného bližšího ujednání (aplikací občanskoprávních ustanovení o výkladu smluv, nemožnosti plnění, t. zv. nepožadovatelnost — »Unzumutbarkeit«, dále zásady § 936 s použitím § 7 obč. zákona a pod.), aby alespoň největší příkrosti nepředvídaného shroucení měny byly odstraněny, ve velké většině případů však zůstalo nedotčeno pravidlo, že rozhoduje jmenovitý obnos dluhu (nominalismus) nikoliv hodnota, kterou v určité době představovala (valorismus).

2. Výjimkou byly ony případy, kdy strany ujednaly plnění v cizozemské měně, jejíž hodnota nedoznala takových otřesů, neb kdy strany ujednaly t. zv. doložku valorisační čili zhodnocovací, kterou chtěly čeliti shora uvedeným důsledkům.

Rostoucí měrou vžily se proto i v tuzemském obchodě dluhy valutové, vyjádřené v cizích měnách a různé doložky připojené k dluhům v tuzemské měně vyjádřeným, které směřovaly ku fixaci závazků podle hodnoty tuzemské měny v době uzavření smlouvy. Vyskytují se různé kategorie těchto t. zv. zhodnocovacích, valorisačních doložek (Wertsicherungsklausel). Formulace jejich bývá různá. V podstatě však jde vždy o to, že úplata smluvní sjednaná v korunách československých má stoupnouti neb klesnouti podle toho, stoupne-li neb klesne-li kupní síla koruny československé, její kurs v poměru k jiným měnám, neb její zákonný zlatý obsah. Na rozdíl od dluhů valutových neb dluhů znějících přímo na určité kvantum zlata neb zlaté mince, jde o peněžitý dluh resp. o peněžitý dluh tuzemský. Pouze objem dluhu v tuzemské měně jest podmíněn určitými okolnostmi, obsahem dluhu však zůstává tuzemská měna (viz Staub-Pisko, Lehnhof 3. vyd., 2. sv., str. 345).

Fröhlich (Právník 1934, str. 345 a násl.) usuzuje, že v takových případech je in obligatione, tedy obsahem dluhu cizí měna neb zlato a tuzemská měna pouze in solutione. Uvědomíme-li si podstatu valorisačních doložek, nemůžeme sdíleti jeho názor. V podstatě jde vždy o to: hodnotu plnění zajistiti určitou hodnotou Kč v určitý den, zejména v den uzavření smlouvy. Ježto fixace této hodnoty není jinak myslitelná, zajistily si strany tuto hodnotu tuzemské měny podle určitého objektivního měřítka v době uzavření smlouvy. Buď lze vyjádřiti význam doložky tak, že strany vyjednaly jako plnění tuzemskou měnu s fixací na hodnotu této měny v době uzavření smlouvy, neb že ujednaly podmínku, že v tuzemské měně ujednané plnění smluvní má stoupnouti neb klesnouti, stoupne-li neb klesne-li hodnota tuzemské měny oproti době uzavření smlouvy. Vždy v jádře jde o porovnání hodnoty tuzemské měny v den uzavření smlouvy s hodnotou tuzemské měny v den plnění smlouvy. Měřítkem smluvního plnění není tu zlato neb kupní síla peněz, neb cizozemské peníze, jak dovozuje Fröhlich, nýbrž měřítkem plnění zůstává i v takových případech hodnota tuzemské měny, ovšem že

hodnota tuzemské měny k určitému dni. Tu si chce věřitel neb dlužník pro splnění zajistiti. Tato hodnota (Wertsicherungsklausel) je fixována právě pomocí valorisační doložky. I tu zůstává však dluh tuzemským dluhem peněžitým. Domyslíme-li si podstatu věci, nemůžeme proto sledovati Fröhlicha v jeho vývodech, že je na příklad in obligatione zlato. Tomu by tak bylo pouze tenkráte, kdyby dluh zněl přímo na zlato, kdyby tedy někdo dluhoval určité množství zlata s tím, že má splatiti protihodnotu v korunách československých (tak Vybral, Právník, str. 539). To vysvitne nejlépe u t. zv. indexových doložek neb doložek znějících povšechně na kupní sílu tuzemské měny. In obligatione, obsahem dluhu není tu přece určitá kupní síla, nýbrž peníze. Připojením valorisační doložky, tedy i t. zv. nepravé zlaté doložky, neztrácí obligace povahu tuzemského dluhu peněžitého. Sluší rozeznávati mezi případem, kdy někdo dluhuje určité množství zboží neb zlata, a případem, kdy jsou obsahem dluhu peníze, kde však objem dluhu, tedy počet těchto peněžitých jednotek je podmíněn určitými okolnostmi. (Viz Staub-Pisko III. vyd., str. 345, svaz. II., Klang-Svoboda II., sv. II. polosv. str. 736, Vybral Právník 1934, str. 539.)

II. Čsl. měnové předpisy (první devalvace).

Zákon číslo 25 z roku 1934 stanovil v čl. I.:

(1) § 1 opatření Stálého výboru č. 166/1929 Sb. z. a n. se mění a zní takto:

Koruna československá (Kč) jako jednotka měny republiky Československé jest hodnotou svou rovna 37.15 miligramu ryzího zlata.

(2) V § 3, odst. 1 a 2 opatření Stálého výboru č. 166/1929 Sb. z. a n. mění se číslice 44.58 na 37.15.

(3) Koruna československá stanovená podle odstavce 1. nahrazuje ve všech právních poměrech, které počítají s korunou československou, dosavadní měnovou jednotku v poměru 1 : 1.

Dosah tohoto ustanovení zůstal v diskusi alespoň potud nesporným, pokud běží o dluhy znějící na cizí měnu vůbec, neb dluhy s t. zv. pravou zlatou doložkou, tedy znějící na zlato neb zlaté mince, krátce všechny případy, kdy předem lze s bezpečností usouditi, že buď vůbec nejde o dluh peněžitý, neb nejde o peněžitý dluh tuzemský.

Diskuse zůstává tedy obmezena na případy t. zv. valorisačních doložek, jak shora byly vymezeny, v poslední době zvláště na t. zv. nepravé zlaté doložky.

V »Právu československém« 1934, str. 9 a násl., zastával jsem názor, že devalvační novelou jsou derogovány i t. zv. valorisační doložky, při nejmenším pro oblast tuzemského práva.

Rekapituluji stručně:

Jde o právní poměr počítající s Kč. Tomu nasvědčuje široké a kategorické znění zákona nahražující striktně větší efektivní hodnotu zlata hodnotou menší, jeho donucující veřejnoprávní ráz, úmysl zákonodárcův vyplývající ze zákona samého, intence vyrovnání disparity mezi vnější a vnitřní hodnotou koruny československé a úvaha, že soukromoprávní úmluvy musí ustoupiti veřejno-právním normám měnového práva. (Tak i Vybral, Právník 1934, str. 533 a násl., Horna, Právo československé 1936, str. 609, rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 22. ledna 1936, Rv IV 171/35, č. 14.920 sbírky Vážného. Opačné rozhodnutí nejvyš. soudu z 27. XI. 1936, R II 465/36, č. 15.638 sbírky Vážného. Pouze ve výsledku shodně Weiss »Juristenzeitung« 1937, str. 33, ovšem že v podstatě s odůvodněním, že kupní síla Kč se nezměnila.) Fröhlich má za to, že takové úmluvy nepočítají s Kč, in obligatione není koruna československá, nýbrž zlato neb cizí měna; pro výklad zákona samého chce se pak Fröhlich říditi zásadou, že měnové právo nelze extensivně vykládati v projekci na soukromo-právní poměry. Myslím, že neprávem. Při poměru takových předpisů veřejno-právního rázu k soukromo-právním úmluvám sluší patrně zkoumati účel takového veřejno-právního předpisu. S tohoto hlediska pak je posuzovati vliv měnového zákonodárství na soukromoprávní úmluvy. Ostatně Vybral v citovaném pojednání vystižně vylíčil tento poměr mezi měnovým právem a oblastí soukromoprávní.

Posuzujeme-li právní poměr jako celek, dospějeme nutně k závěru, že přes valorisační doložku zůstává závazek dluhem v korunách československých a zůstává právním poměrem počítajícím s Kč. I případné rozeznávání mezi dluhem znějícím na

koruny československé jako domněle širším pojmem a dluhem počítajícím s Kč jako pojmem užším, nemělo by opory v podstatě věci. Zákonodárce ovšem nespokojil se s tím, jmenovati právní poměry znějící na Kč. Právě toto vymezení bylo by úzké. Přiléhalo by více méně pouze ku smluvnímu plnění, zůstavilo by však již pochybnost tam, kde nejde o smlouvy, kde tedy plnění vyplývá z podstaty jiné, na příklad náhrady škody a podobně. Tu nezní právní poměr přímo na určitou měnu, avšak počítá s ní. Jde tedy o pojem širší, než právní poměr znějící na Kč

III. Čsl. měnové předpisy (druhá devalvace).

1. Zákon ze dne 9. října 1936, čís. 262 Sb. z. a n. převzal doslova znění zákona čís. 25 ze dne 17. února 1934. Zákonem samým nemohl právní stav doznati nižádné změny. K tomuto zákonnému předpisu byla však vydána důvodová zpráva, která by zdánlivě odůvodňovala zcela jiný výklad zákona, než jsme dosud zastávali a jejž též zastává nejnovější vydání Staub-Piskova komentáře II. sv. str. 355 a str. 390.

»Ustanovením odstavce 5. nejsou dotčeny úmluvy ať tuzemské či mezinárodní, jež znějí na koruny československé, vyjádřené určitým obsahem zlata.«

Jakési vysvětlení podává pak zpráva rozpočtového výboru:

»Bylo upozorňováno, že by bylo vhodno, aby v zákoně byla též vyjádřena zlatá klausule. Při podrobném zkoumání věci s hlediska právního se ukázalo, že to není možné a proto jen v důvodové zprávě vládní se upozorňuje, že zákonem tím není dotčena eventuální zlatá klausule, kde stranami byla smluvena.«

Řada autorů, mimo jiné i vynikající civilista Sedláček, považují důvodovou zprávu za více méně přesvědčující argument o tom, že zákonem ze dne 9. října 1936, č. 262 Sb. z. a n. a patrně i zákonem č. 25 Sb. z. a n. z r. 1934 nebyly zrušeny zlaté doložky.

K tomu jest uvésti:

Nikdo nemůže upříti, že důvodová zpráva je důležitou pomůckou pro výklad zákona, ovšem, že netoliko důvodová zpráva, nýbrž t. zv. zákonodárné materiálie vůbec, k nimž samozřejmě patří i shora citovaná zpráva rozpočtového výboru. Jistě dlužno přisvědčiti Sedláčkovi, že nelze důvodovou zprávu jaksi ignorovati. Nelze ji však též přeceňovati. To ostatně vyplývá i z vývodů Sedláčkových v jeho systému občanského práva str. 100. Nemýlím-li se, varoval Sedláček i při jiných příležitostech přímo neb nepřímo před přeceňováním zákonodárných materiálií. Myslím, že přece jenom nelze přehlédnouti mnou citovaný vystižný výrok Tilschův, že »zákon není jen vyslovením toho, co autor si myslel, nýbrž zároveň pravidlem, podle kterého se lidé mají říditi, takže pro právníka rozhoduje to, co bylo řečeno. Vůle (totiž autora zákona), má-li míti význam, musí býti projevena«. Nutno souhlasiti s Mayerem, Občanské právo, str. 44, že právě »taková vůle musí býti projevena a vyjádřena v ústavní formě a že proto také dlužno přípravným pracím zákona přiznati cenu pouze podmínečnou«. Plenissimární usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. dubna 1908, čís. 4185 Sb. Gl. U. vyjadřuje to takto:

»Das kundgemachte Gesetz ist aus sich selbst, nötigenfalls mit Hilfe der Analogie, auszulegen; es steht in seinem Wortlaute, seiner Systematik und seinem Zusammenhange mit anderen Gesetzen über der Meinung der Redaktoren.«

A právě proto cituje též komentář Sedláčkův-Roučkův k § 6 obč. zákona celou řadu judikátů nejvyššího správního soudu, vyslovujících právní zásadu, že důvodová zpráva může snad býti pomůckou výkladovou, nikdy však do té míry, aby doplňovala neb nahražovala text zákona něčím, co v něm samém provedeno není: Bohuslav 2571/23, 2983/23, 952/21, 674/21, 2776/23, 6524/27, 6533/27, 3086/24, 3115/24, 3403/24.

Jest přisvědčiti Sedláčkovi, že legislativní technika používá důvodové zprávy jako pomůcky výkladu, nikoliv však k takovým účelům a takovým způsobem, jak učinili autoři měnového zákona. Poukázal jsem k tomu, že obsah důvodové zprávy vybočuje z mezí pouhého výkladu účelu zákona, vybočuje z mezí i významu použitých slov, chce zákon jaksi doplňovati, chce nahražovati svým zněním to, co v zákon pojato nebylo a nebylo pojato v zákon vědomě, jak jasně vyplývá ze zprávy rozpočtového výboru. Norma, která měla zachovati v platnosti zlaté doložky, byla podle zprávy rozpočtového výboru postrádána, avšak bylo shledáno, že není právnicky možné ji

vyjádřiti, a proto se jen v důvodové zprávě vládní upozorňuje, že zákonem tím není dotčena eventuální zlatá klausule. To však jde již nad meze vytýčené zákonodárným materiáliím.

Ještě příznačnější však jsou vývody zpravodaje senátu Dra Karase, které citujeme, ač nelze jim přiznati váhu zákonodárných materiálií:

»Zpravodaj postrádá ve vládním návrhu zlatou klausuli. Uvádí, že částečně byla uplatněna zlatá klausule při francouzské devalvaci, kde je zjištěno, že zahraniční půjčky, učiněné ve zlatých francích dřívější hodnoty, musí býti věřitelům spláceny v této dřívější zlaté hodnotě. Tedy domácí věřitelé tam také této ochrany nemají. Otázka tato je velmi obtížná a proto naše vláda do osnovy ustanovení o zlaté klausuli nepojala, ale v důvodové zprávě nevylučuje(!), aby v případech, kde existují úmluvy o splácení úvěrů ve zlatě, byly tyto úmluvy také plně dodrženy.«

Ze všeho vyplývá, že autoři zákona nechtěli zachování zlaté doložky v zákoně samém vyjádřiti a že chtěli doplniti neb nahraditi důvodovou zprávou to, co v zákoně nevyjádřili. To ovšem je postup legislativně pochybený. Z takovýchto výroků důvodové zprávy pak, zejména přihlížíme-li i ke zprávě rozpočtového výboru, nelze konstruovati normu v zákoně neobsaženou.

2. Sedláček (Právní prakse, roč. I., str. 83) zkoumá problém zlatých doložek s hlediska ochrany nabytých práv a § 5 vůbec. Dospívá k názoru, že znění důvodové zprávy ve spojení s § 5 dává směrnici pro výklad, že zlaté doložky, i t. zv. nepravé, tedy valorisační, nejsou měnovou novelou dotčeny.

V Právu československém, ročník III., str. 625 a následující, pokusil jsem se toto stanovisko Sedláčkovo vyvrátiti. Rekapituluji:

Netřeba ani řešiti problém, pokud zásady § 5 obč. zákona jest aplikovati na normy veřejnoprávní povahy, neb střetnutí se veřejnoprávní normy zákonné se soukromo-právní podstatou skutkovou a druhotnou normou v ní odvozenou. (Nelze ovšem beze všeho souhlasiti se Sedláčkem, že civilní soudce je tu vázán § 5, správní úřad však nikoliv, že by tedy rozhodoval subjekt aplikace.)

I v literatuře spornou otázku zpětné účinnosti velících zákonů netřeba řešiti generálně, shodneme-li se na tomto minimu:

Zákon může sám stanoviti svou zpětnou působnost. Může ji stanoviti výslovně neb mlčky svým obsahem (viz Tilsch »Občanské právo«, II. vyd. str. 65).

Pokud tak učinil, jest otázkou výkladu. § 5 jest tudíž pouhým subsidiárním vykládacím pravidlem. Pro výklad o zpětné působnosti bude směrodatné netoliko znění zákona, nýbrž i úmysl zákonodárcův ze zákona zřejmě vyplývající. S tohoto hlediska bude spolurozhodovati povaha toho kterého zákona a jeho účel. Tu padá na váhu veřejnoprávní povaha zákonů měnových a veřejný zájem jimi sledovaný a tím donucující jejich ráz. Bude-li znění zákona takové, aby již z něho vyplývala retroaktivita, pak všechny tyto momenty výklad tohoto znění při nejmenším značnou měrou podporují.

Již znění zákona skýtá dostatečné opory pro retroaktivitu alespoň nepravou — vztahující se pouze pro budoucnost na právní poměry již založené.

»Ve všech právních poměrech počítajících s Kč nahražuje nově stanovená měnová jednotka dosavadní měnovou jednotku.« Již tímto svým obsahem zasahuje zákon i v poměry právní před jeho účinností založené. Před účinností měnové novely nebylo žádných právních poměrů, v nichž by figurovala nová měnová jednotka stanovená teprve měnovou novelou. Nahražování, substituování, předpokládá již stávající právní poměr. Rozsah zpětné působnosti jest taktéž zákonem naznačen. Půjde o t. zv. nepravou zpětnou působnost zasahující pouze pro budoucnost v poměry dříve založené. Jde zhruba

o zákonné řešení ožehavého problému práva intertemporálního: — jakého práva jest použíti na soluci právních poměrů, spadá-li jejich založení v dobu staršího zákona, jejich splnění pak v dobu zákona novějšího?*)

V konkrétním případě řeší otázku zákon mířící zřejmě na soluci právních jednání i před platností staršího zákona založených. These Sedláčkova, že měnová novela podle § 5 obč. zákona nepůsobí zpět, není tudíž v nižádném případě v této všeobecnosti udržitelnou. Zákon zasahuje kategoricky do všech právních poměrů počítajících s Kč, nahražuje v nich obsaženou dosavadní měnovou jednotku novou jednotkou v poměru 1 : 1, stanoví rovnici 1 Kč s obsahem 44.58 mg = 1 Kč s obsahem 37.15 mg. Identifikuje pro tyto právní poměry menší obsah zlata s větším obsahem zlata. Již z této identifikace obsažené v zákoně č. 25/34 dovozuje Lehnhof v Staub-Piskově komentáři str. 355 zrušení zlatých doložek. Oproti relaci stranami ujednané 1 Kč = 44.58 mg, jest substituční relace 1 Kč s obsahem 44.58 mg = 1 Kč s obsahem 37.15 mg, takže ve všech právních poměrech počítajících s Kč platí podle zákona relace 1 Kč = 37.15 mg. Stranami umluvená relace 1 Kč = 44.58 mg zůstala by podle zákona pouze tenkráte nedotčena, kdyby nešlo o poměr počítající s Kč. Tu by identifikace neb chceme-li zákonná fikce nebyla použitelná.

V komentáři k § 988 obč. z. pokouší se ovšem Sedláček o synthesu rovnice 1 Kč = 1 Kč s nedotčenou relací 1 Kč = příkl. 50.— mg. Smluvní ustanovení má podle § 5 zůstati nedotčeno, tedy i sama o sobě přípustná úmluva relace 1 Kč = 44.58 mg. »Zákonem čís. 25/1934«, dovozuje Sedláček, »nebyl tento poměr změněn a zůstává tedy při smluvené relaci, takže k této relaci stará a nová Kč je v poměru 1 : 1. Bylo-li na př. dlužno 100 Kč v relaci 50 mg zlata, bylo platiti 110 Kč a nyní jest platiti 134 Kč, poněvadž novým zákonem tato relace nebyla dotčena«. Tu ovšem Sedláček přehlíží, že pevná relace koruny československé k obsahu zlata není srovnatelná se zákonnou rovnicí 1 Kč s 44.58 mg zlata = 1 Kč s 37.15 mg zlata v poměru 1 : 1.

I bez rovnice a bez substitučního předpisu, podle něhož poměr staré a nové koruny byl stanoven 1: 1, nemohl by věřitel nikdy žádati více, než protihodnotu 100 původních Kč, tedy 134 nových, znehodnocených Kč. Při smluvní relaci 100 Kč původních = 134 Kč nových, nemůže obstáti rovnice jedna stará Kč = jedna nová Kč. Buď platí smluvní relace nadále, pak neplatí zákonná rovnice, platí-li zákonná rovnice, pak neplatí smluvní relace. V jednom a témže právním poměru nemohou vedle sebe obstáti tyto

*) V komentáři k § 5 obč. zákona dovozuje Sedláček, že soluční právní jednání zásadně sluší posuzovati podle zákona platného v době, kdy se dovršila podmiňující skutková podstata, s poukazem k tomu, že prakse odvolává se na nabyté právo; připomíná však sám, že princip ten je na druhé straně omezen t. zv. veřejným zájmem a že je možno, aby se soudce řídil oběma těmito principy. Tím navazuje se na širší problém, pokud velící předpisy zákona derogují zásadě § 5 obč. zákona (viz Krainz 5. vyd. str. 68, Mayer str. 47, sv. I. a citovaná tam literatura i judikatura, zejména rozhodnutí Glaser-Unger č. 4067 o zpětné účinnosti měnového zákona na ujednání před jeho platností uzavřená). O poměru § 5 obč. zákona k solučním právním jednáním a soluci vůbec srov. Procházka, Právo intertemporální, str. 191 a následující. Srovnej též vývody Sedláčkova komentáře str. 108 o omezení principu § 5 zásadou t. zv. veřejného pořádku. Sedláček ovšem devalvačním novelám přisuzuje podobně jako Weiss l. c. pouze povahu normy dispositivní, nahrazující pouze předpis § 988 obč. zák. Tak i v rozhodnutí čís. 15.638 sbírky Vážného dovodil nejvyšší soud, že valorisační doložky nejsou dotčeny zákonem čís. 25/34, maje v souhlase s odvolacím soudem zřejmě za to, že sporný předpis měnové novely není rázu kogentního. — K tomu viz redakční poznámku 1.

dvě si odporující normy. Při řešení tohoto rozporu musí však ustoupiti soukromo-právní úmluva pozdější veřejno-právní normě, vydané v zájmu veřejném.*)

Smluvená relace zůstala by nedotčena pouze tenkráte, kdyby měla v zápětí, že nejde více o právní poměr počítající s Kč. Jde-li o právní poměr počítající s Kč, pak platí substituční předpis měnového zákona.

Zlaté doložky jako vedlejší ujednání, připojené k určení dlužného obnosu neb jako podmínka rozsahu dluhu v Kč, nejsou samostatné právní poměry ve smyslu měnové novely, nýbrž jednou ze složek tohoto právního poměru, která pouze určuje rozsah peněžitého plnění.

Shora jsme již dovodili, že tato vedlejší úmluva, určující pouze rozsah, nikoliv obsah plnění, nemění ničeho na povaze obligace jako tuzemského dluhu peněžitého. Jde-li o právní poměr počítající s Kč, o tom rozhoduje předmět plnění, nikoliv množství, které jest plniti, ani podmíněný objem plnění. Ani pro restriktivní výklad s hlediska § 5 obč. zákona není tu místa, poněvadž by odporoval intencím měnové novely,**) úmyslu zákonodárcově, povaze měnového zákona jako normy veřejno-právní a velící. Princip § 5 obč. zákona může již sám o sobě býti obmezen koordinovaným principem veřejného zájmu. Tím méně může obstáti subsidiární vykládací pravidlo § 5 obč. zákona, když by restriktivní výklad byl v rozporu s principem veřejného zájmu sledovaného měnovou novelou.

Redakční poznámka 1.:

Vyžádali jsme si článek od pisatele pro velmi zajímavou argumentaci a máme za to, že jsme jím povinni svému čtenářstvu v zájmu objektivního informování. Argumenty článku jsou zajisté velmi závažné, podle našeho názoru však jsou správné jen samy o sobě a neprokazují thesi pisatelem zastávanou. Jde o něco zcela jiného než o to, zda jest přípustné vykládati zákon z důvodové zprávy tam, kde důvodová zpráva dekretuje něco, co ze zákona vůbec nelze vyvoditi. Že by takový výklad byl nepřípustný, jest samozřejmé.

Jde o to, zda zákon tu lze vyložiti v tom smyslu, že

a) stanoví rozsah solučního závazku nejen v případech, kdy strany hodnotu vůbec nefixovaly (že v takovém případě relace zákonem stanovená bude rozhodující, vyplývá již z ustanovení § 986 obč. zák.), či

b) zda lze použíti relací stanovených měnovými předpisy i na takové závazky, jejichž rozsah byl smluvně fixován na určité jiné měřítko, než měnové, a to i tehdy, když v zákoně výslovně pro takový případ nic stanoveno není.

Z toho důvodu jest poukázati na zcela přesvědčivé a podrobné vývody Sedláčkovy v Komentáři k čsl. zák. obč., díl IV., § 986, str. 532—538. Na těchto místech Sedláček se vůbec neodvolává na důvodovou zprávu (takže tento argument mu pisatel nebude moci vytýkat), a dospívá k témuž úsudku, jako ve svém článku v Právní praksi 1936, str. 83.

Redakční poznámka 2.:

I když jde o peněžní dluh tuzemský, takže lze říci, že zlatá doložka jest vedlejší ujednání, které určuje pouze rozsah, nikoli obsah peněžního plnění, nelze zapomenouti, že jest to vedlejší ujednání, které má rozsah tohoto plnění určitým způsobem fixovati právě pro případ měnových změn. — Jest zajisté přípustno stanoviti množství dluhovaných Kč podle zcela různých relací, na př. podle relace indexové

*) K tomu viz redakční poznámku 2.

**) I Fröhlich l. c. str. 352 uznává podobně jako Wahle, Právník, 1935, str. 388, že by »všeobecně rozšířené používání valorisačních doložek případně znemožnilo měnové intence zákona«.

(ceny obilí, velkoobchodní index — srov. Právní prakse 1936, str. 79), jest také možno stanoviti množství dluhovaných Kč tak, že bude určeno rozhodčími a pod. Každý takový závazek jest zajisté určitý. Při takové vedlejší doložce strany pomýšleli na to, že nastane nějaká změna v kupní síle Kč (ať již v kupní síle vnitrostátní nebo v kupní síle vůči cizině), a pro takový případ právě sjednaly určitou relaci. Jde tedy o doložku, která nikoli sice předmět, avšak rozsah dlužného předmětu podmiňuje určitou skutkovou podstatou.

Problémem tedy jest, zda-li relace stanovená v devalvačních měnových předpisech čsl. (zák. č. 25/1934 a zák. č. 262/1936 Sb. z. a n.) má se vztahovati jen na takové smlouvy (předtím uzavřené), v kterých strany samy neujednaly pro případ devalvace nic jiného, anebo zda tato relace nahrazuje soukromoprávní úmluvy v tomto směru.

Tu jest dle našeho názoru vycházeti z ustanovení § 986 obč. zák., podle něhož určují »die darüber bestehenden besonderen Vorschriften«, (jimiž nesporně jsou zák. č. 25/1934 a 262/1936 Sb. z. a n.), »in welcher Währung (Valuta) ... ein Darleihen in Papiergeld zurückzuzahlen sei«. Obč. zák. tedy sám odkazuje na to, že zvláštní předpisy ustanovují, v jaké měně (valutě) zápůjčka poskytnutá v papírových penězích má býti splacena. V tom směru jest odkázati na vývody u Pfaffa-Hofmanna, Kommentar I., str. 28, 31—35, 97—98, 102—106, u Ofnera, str. 611 a násl., 646 a násl., u Scheye, Die Obligationsverhältnisse, str. 110, pozn. 10.

Z § 986 obč. zák. i z historie jeho vzniku vyplývá, že »Darleihen in Papiergeld« znamenalo jen zápůjčku danou v papírových penězích, při které o relaci vůbec nebylo mluveno. Z § 986 obč. zák. vyplývá, že jde o subsidiární předpis, který odkazuje na veřejnoprávní měnové předpisy a zřejmě znamená jen tolik, že dává poučení, jak si počínati v případech, v kterých »lex inter partes« poměr mezi stranami pro případ valutárních změn neupravil. S toho hlediska však bude dle našeho názoru zajisté správné vykládati měnové předpisy zák. č. 25/1934 a 262/1936 tak, jako činí Sedláček v Právní praksi na str. 81 a násl. a u § 986 obč. zák. ve svém Komentáři k obč. z., takže výsledek, k němuž dospívá Dr. Winternitz shora, nelze sdíleti.

Ján Spišiak:

ZMENKOVÉ RUČENIE.

V našej judikatúre nastalo po vydaní nového zmenkového zákona, v dôsledku spojenia § 81 zmenkového poriadku a § 66 uh. zm. zákona, akési kolísanie v otázke, či veriteľ je oprávnený doplniť blankopodpis osoby, ktorá sa zaviazala z pohnútky zabezpečiť záväzok iného zaviazaného, takým spôsobom, že mu pridelí inú rolu, než úlohu ručiteľa.

V rozhodnutiach Vážný č. 10640, 11080, 12062 vychodí Najvyšší súd zo zásady zastreného rukojemstva. Z prehlásenia dlžníka, že odovzdáva zmenku ako garanciu, nemožno vraj usudzovať na dohodu, že podpisovateľ chcel byť zaviazaný len ako zmenkový ručiteľ.

Najvyšší súd ide tu po stopách judikatúry rakúskej, podľa ktorej i ten, kto chcel podpísať blanketu len ako zaručiteľ, bol zodpovedný i v prípade, že po doplnení zmenky bol žalovaný ako akceptant (viď Czelechowsky, č. 526) a tiež aj ten, kto opatril zmenku svojim žírom len za účelom zaručenia, zodpovedal zmenkove, lebo v nedostatku výslovnej dohody fakt podpisu zmenky čo žiranta znamenalo zmenkovoprávnu zodpovednosť voči každému ďalšiemu nabyvateľovi. (Viď Czelechowsky, č. 573.)

Stanovisko opačnej judikatúry podáva rozhodnutie Vážný č. 9784, Rv I. 362/30. Podľa neho ten, kto chcel podpísať zmenku ako ručiteľ za príjemcu, ale nepodpísal ju platne ako ručiteľ preto, že nepripísal ručiteľské prehlásenie, neručí ako príjemca. Ako príjemca neručí ten, kto nenie uvedený v zmenkovej adrese za zmenečníka. Dodatočné neoprávnené doplnenie zmenky vpísaním mena podpisovateľa bez jeho súhlasu do adresy,